

УУР АМЬСГАЛЫН САНХҮҮЖИЛТИЙН ӨНӨӨГИЙН БАЙДАЛ БА ЦААШДЫН БОЛОМЖУУД

Ж.ЧОЙХАНД, А.НАРАНГАРАВУУ

АГУУЛГА

- Уур амьсгалын санхүүжилтийн эх үүсвэрүүд
- Монгол Улсын өнөөгийн нөхцөл байдал
- ҮТХН-ийн санхүүжилт
- Тулгарч буй саад бэрхшээл
- Цаашдын боломжууд

Уур амьсгалын санхүүжилт: сааруулах ба дасан зохицох санхүүжилт

Олон улсын Уур амьсгалын санхүүжилтийн бүтэц

Олон эх үүсвэрээс уур амьсгалын өөрчлөлтийн төсөл, хөтөлбөрийн санхүүжилт бүрддэг...

НҮБУАӨСК-ын хүрээнд дэвшүүлсэн зорилт:

- ✓ 2020 оноос эхлэн хөгжингүй улс орнууд жил бүр - **USD 100 тэрбум** – уур амьсгалын санхүүжилт олгоно;
- ✓ Гэвч, Парисын Хэлэлцээрийн зорилтыг биелүүлэхэд шаардлагатай санхүүжилтийн хэрэгцээ асар их
  - **USD 4.5-5 Trillion** -

Өнөөгийн боломжит санхүүжилтийн эх үүсвэрүүд

• Хувийн (олон улсын, дотоодын)

- Хувийн банк, санхүүгийн байгууллагууд, тэтгэврийн сан, даатгалын компаниуд, нөлөө үзүүлэхгүйц хөрөнгө оруулагчид
- Дотоодын аж ахуйн нэгжүүд
- Айл өрхүүд

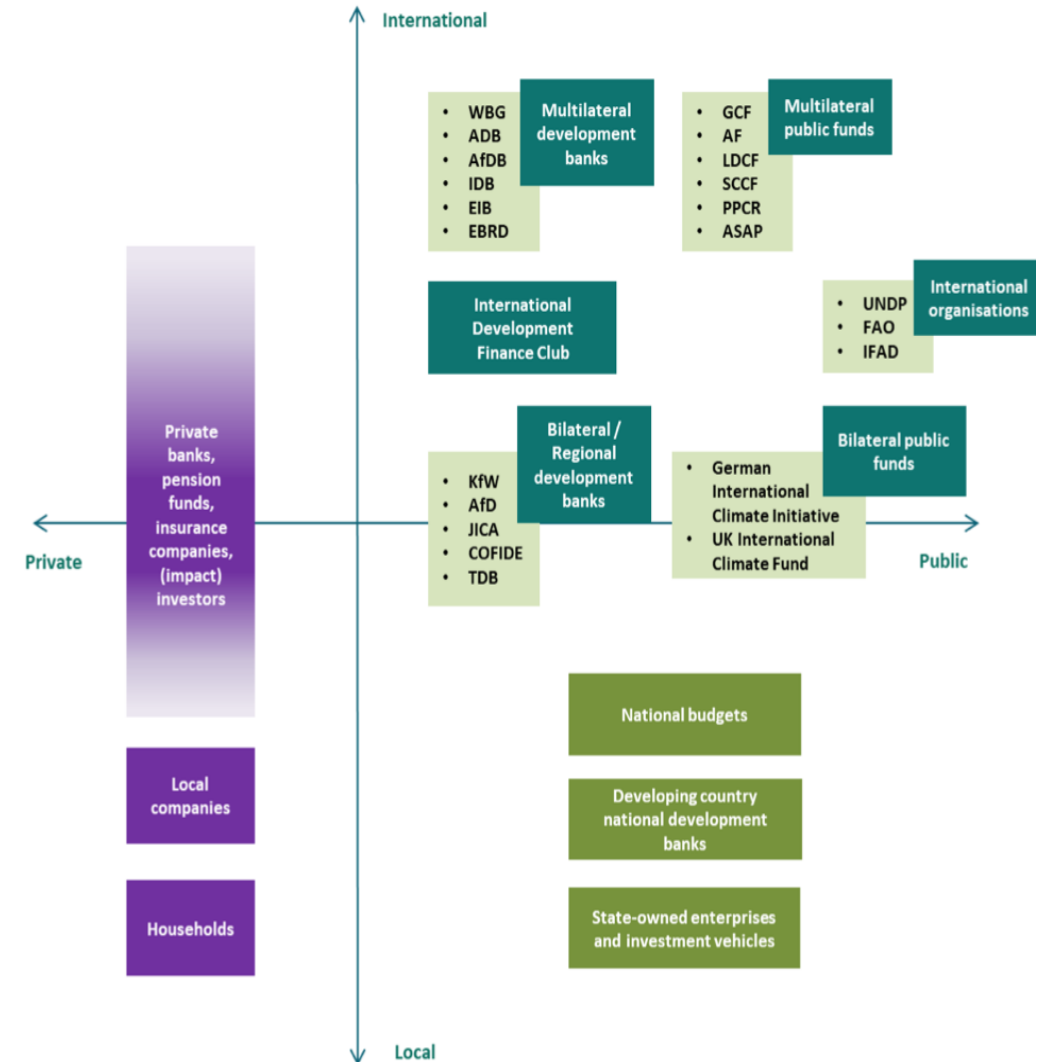
• Нийтийн өмчийн (олон улсын)

- Олон талт хөгжлийн банкууд: ДБ, АХБ, АфХБ, ОУХБ, ЕХОБ, ЕСББ зэрэг
- Олон талт сангууд: УАНС, ДЗС, ББХОС, г.м
- Олон улсын хөгжлийн санхүүжилтын клуб
- Олон улсын байгууллагууд: НҮБХХ, ХХААБ, ОУХХААБ г.м
- Хоёр талт болон бүсийн хөгжлийн банкууд: KfW, AfD, JICA, COFIDE
- Хоёр талт нийтийн өмчийн сангууд: Германы ОУ-ын УА-ын санаачлага, Британийн ОУ-ын УА-ын Сан г.м

• Улсын төсөв

• Хөгжиж буй орнуудын хөгжлийн банкууд

• Улсын үйлдвэрийн газрууд, болон бусад хөрөнгө оруулагчид

УУР АМЬСГАЛЫН САНХҮҮГИЙН МЕХАНИЗМ

GREEN CLIMATE FUND

МОНГОЛ УЛС

**БАТЛАГДСАН ТӨСӨЛ,
ХӨТӨЛБӨРИЙН ТОО : 20**

БАТЛАГДСАН САНХҮҮЖИЛТ :

- GCF financing – 436 million USD
- Co-financing – 1.1 billion USD

TOTAL 1.5 BILLION USD

Энэ санхүүжилт нь ҮТХН-ийн зорилтод хүрэхэд шаардагдах нийт төсвийн 13 хувь юм.

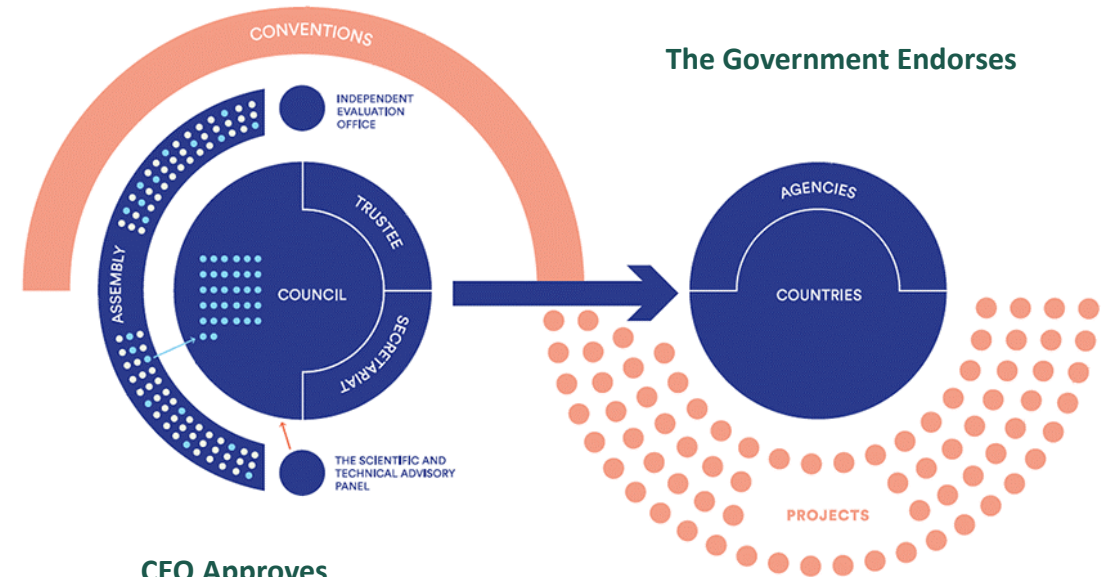
НҮБУАӨСК-ын санхүүгийн механизм: Уур амьсгалын ногоон сан

НЭР	УУР АМЬСГАЛЫН НОГООН САН
ТӨРӨЛ	НҮБУАӨСК-ИЙН САНХҮҮГИЙН МЕХАНИЗМ
БАЙГУУЛАГДСАН	МЕКСИКИЙН КАНКУНЬД 2010 ОНЫ 12 САРЫН 11-НД
ОРОЛЦОГЧ ТАЛУУД	КОНВЕНЦИЙН ГИШҮҮН 194
ЗАСАГЛАЛ	ХӨГЖИНГҮЙ, ХӨГЖИЖ БУЙ ОРНЫ ТӨЛӨӨЛӨЛ УДИРДАХ ЗӨВЛӨЛИЙН НИЙТ 24 ГИШҮҮНТЭЙ
МАНДАТ	Хүлэмжийн хий бага ялгаруулдаг, уур амьсгалд тэсвэртэй хөгжиж буй орнуудад хөгжлийг дэмжих
ТӨВ БАЙГУУЛЛАГА	БНСУ-ЫН СОНГОДО ХОТОД

НҮБУАӨСК-ын санхүүгийн механизм: Даян дэлхийн байгаль орчны сан

GEF – Даян дэлхийн байгаль орчны сан (1992 онд байгуулагдсан)

- Үндэсний түвшинд Бодлогын (Political Focal Point) болон Үйл ажиллагааны зохицуулагч (Operational Focal Point) нар ажиллана;
- 18 хамтрагч буюу итгэмжлэгдсэн байгууллагуудтай (НҮБ-ын байгууллагууд, олон талт хөгжлийн банкууд болон төрийн бус байгууллага) ба тэдгээрээр дамжуулан төсөл, хөтөлбөрт санхүүжилт олгоно:
  - Бүрэн хэмжээний төсөл > 2 M USD
  - Дунд хэмжээний төсөл < 2 M USD
  - Дэмжлэгийн төсөл – уур амьсгалын стратеги, төлөвлөгөө боловсруулах эсвэл тайлан боловсруулах (тухайлбал, Монгол Улс энэ чиглэлийн дэмжлэгийн төслийн хүрээнд НҮБУАӨСК-д хүргүүлэх тайлан, илтгэлээ боловсруулж байна)
- Санхүүгийн хэрэгслүүд: буцалтгүй тусламж, зээл, батлан даалт, хөрөнгө оруулалт
- Байгаль орчин, нийгмийн хамгаалал болон жендэрийн бодлоготой

Даян дэлхийн байгаль орчны сангийн Засаглалын бүтэц

ADAPTATION FUND

НҮБУАӨСК-ын санхүүгийн механизм: Дасан зохицох сан

2. Дасан зохицох сан

- НҮБУАӨСК-ын Киотогийн Протоколын хүрээнд 2001 онд байгуулагдсан, 2009 оноос хойш үйл ажиллагаа нь эхэлсэн;
- Санхүүжилт нь дараах хоёр эх үүсвэрээс бүрддэг:
  - Хөгжингүй улс орны хандив
  - 2% - Цэвэр хөгжлийн механизмын баталгаажсан нүүрстөрөгчийн бууралтын кредит
- Зөвхөн буцалтгүй тусламж олгоно, гэвч нэг улсад USD10 million гэсэн хязгаарлалт бий;
- Засаглал: Удирдах зөвлөл, Нарийн бичгийн газар, Итгэмжлэгдсэн байгууллага (51), Үнэлгээний хороо, Үндэсний зохицуулагч, бие даасан нэгжүүд багтана.
- Жилд 3 удаа төсөл, хөтөлбөрийн саналыг хүлээн авдаг.
- Монгол Улсад: 2 төсөлд санхүүжилт олгосон: (i) Ecosystem Based Adaptation Approach to Maintaining Water Security in Critical Water Catchments, UNDP – USD 5.5M; (ii) Flood Resilience in Ulaanbaatar Ger Areas, UN Habitat – USD 4.5M

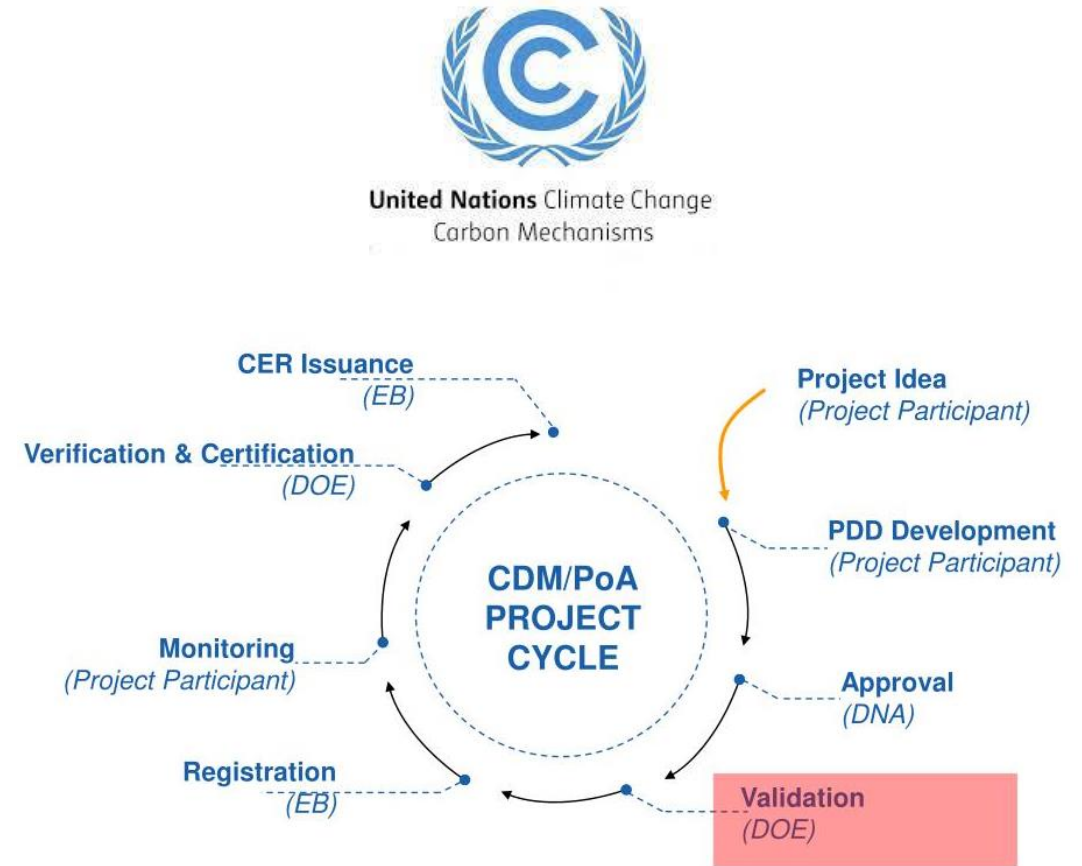

НҮБУАӨСК-ын зах зээлийн механизм: Цэвэр хөгжлийн механизм

Цэвэр хөгжлийн механизм

(Clean Development Mechanism)

- 2004 онд анхны төсөл бүртгэгдэж 2005 онд Анхны Ялгарлын Бууралтын Сертификатыг (Certified Emissions Reduction) олгосон;
- Хувийн хэвшлийн сонирхлыг идэвхжүүлсэн; үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн загвар;
- Нүүрстөрөгчийн дүйцүүлэн хамгааллын механизм, мөн нүүрстөрөгчийн зах зээл гэж нэрлэгддэг;
- Хөгжиж буй улс орнуудад хүлэмжийн хийн ялгарлыг бууруулах төсөл, хөтөлбөрийг санхүүжүүлэх замаар хөгжингүй улс орнуудад уур амьсгалын зорилтоо биелүүлэх боломжийг олгодог;
- Хувийн хэвшлийн байгууллагууд мөн өөр улс оронд хэрэгжүүлсэн төсөл, хөтөлбөрөөс бий болсон нүүрстөрөгчийн кредитийг худалдан авч, өөрсдийн үүрэг амлалтаа хангадаг.
- Монгол Улсад 5 төсөл хэрэгжсэн байна, <https://cdm.unfccc.int/Projects/projsearch.html>

*Нүүрстөрөгчийн кредит – 1 тонн CO₂ бууралтын эзэмшлийн эрх ба уг эрхийг худалдаж, шилжүүлж, мөн хүчингүй болгож болно.

Хоёр талт санхүүгийн механизм

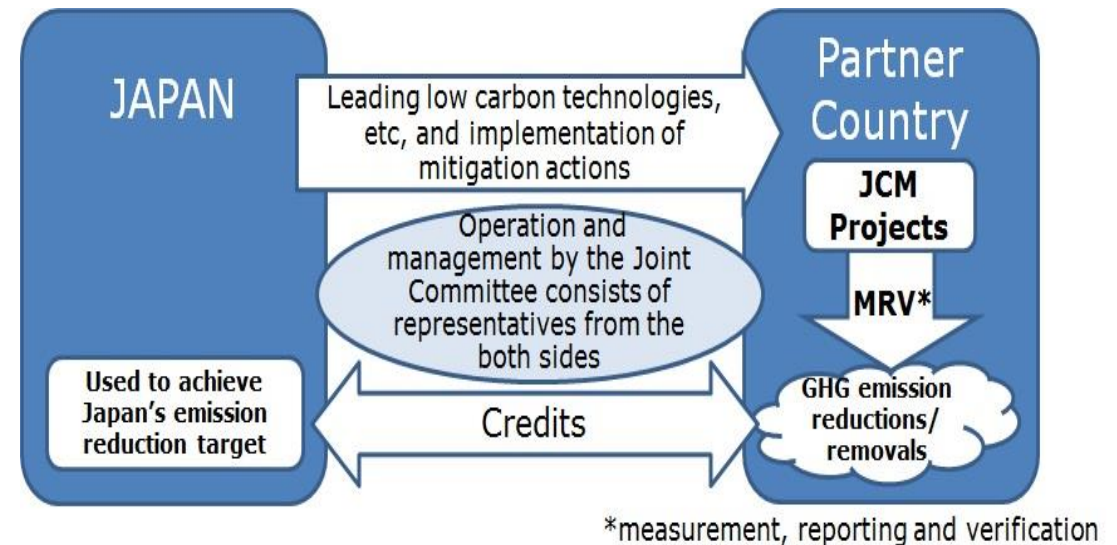
Хамтарсан кредит олгох механизм

Монгол-Японы хамтарсан кредит олгох механизм

- 2013 онд эхэлсэн;
- Хувийн хэвшлийн сонирхлыг идэвхжүүлсэн; үр дүнд суурилсан санхүүжилтийн загвар;
- Монгол-Японы хамтарсан компаниуд төслийг хэрэгжүүлнэ, анхны хөрөнгө оруулалтын 50% хүртэлх хувийг Япон Улсын засгийн газраас буцалтгүй тусламжийн хэлбэрээр олгодог;
- Нүүрстөрөгчийн бууралтын кредитийг оролцогч талууд хуваан авна;
- Монгол Улсад 7 төсөл батлагдсан байна, <http://www.jcm-mongolia.com/>

Схем ба оролцогч талууд

Уур амьсгалын санхүүжилт: Бусад санаачлага

Climate Investment Funds – дэд сангууд (i) *the Clean Technology Fund*, (ii) *the Strategic Climate Fund*

- 14 хөгжингүй улс орнуудаас 8.5 тэрбум ам.долларын хөрөнгө босгож, 2008 онд байгуулсан;
- 2021 онд 2 тэрбум ам.долларын нэмэлт санхүүжилтийг босгосон;
- 6 олон талт хөгжлийн банкуудаар дамжуулан төсөл, хөтөлбөрт санхүүжилт олгодог үүнд: WB (IFC, IBRD), ADB, AfDB, EBRD, IDB;
- Монгол Улсын төсөл, хөтөлбөр:

NAME	FUND	FUNDING (USD MILLION)	COFINANCING (USD MILLION)	MDB
Capacity Building and Regulatory Support Technical Assistance	Scaling Up Renewable Energy Program in Low Income Countries	1.20	0.10	IBRD
Upscaling Renewable Energy Sector	Scaling Up Renewable Energy Program in Low Income Countries	14.60	46.00	ADB
Upscaling Rural Renewable Energy - Solar PV	Scaling Up Renewable Energy Program in Low Income Countries	12.40	12.50	IBRD

Уур амьсгалын санхүүжилт: Бусад

7. Германы Засгийн газрын санаачилсан механизмууд: IKI – International Climate Initiative, NAMA Facility & NDC Partnership

- **IKI- International Climate Initiative**
- Германы Байгаль орчны яам (BMU)-аас олон улсын уур амьсгал болон биологийн олон янз байдлыг хамгаалахад чиглэсэн үйл ажиллагааг дэмжих зорилгоор байгуулсан механизм юм.
- 2008-2020 оны хугацаанд 4.5 тэрбум евроны санхүүжилтийг олгосон байна;

Монгол Улсад (IKI funded projects):

1. Biodiversity Finance Initiative (I & II), (UNDP, 2025)
2. NDC Support Programme – NCC strengthening (UNDP, 2023)
3. Supporting Programme on Scaling up Climate Ambition on Land Use and Agriculture through NDCs and NAPs (SCALA, UNDP, 2025)
4. Supporting PAGE countries on Green Economic Recovery from Covid-19 (UNDP, 12/2022)
5. NDC Action, UNEP, 2023
6. Capacity Development for Climate Policies in Southeast & Eastern Europe, South Caucasus and Central Asia (GIZ, 2022)
7. Central Asian Desert Initiative (CADI) – conservation and sustainable use of winter-cold deserts in Central Asia (FAO, 2022)
8. Orientation of infrastructure investments on the goals of the Paris Agreement and 2030 Agenda (MoF & OECD, 2025)

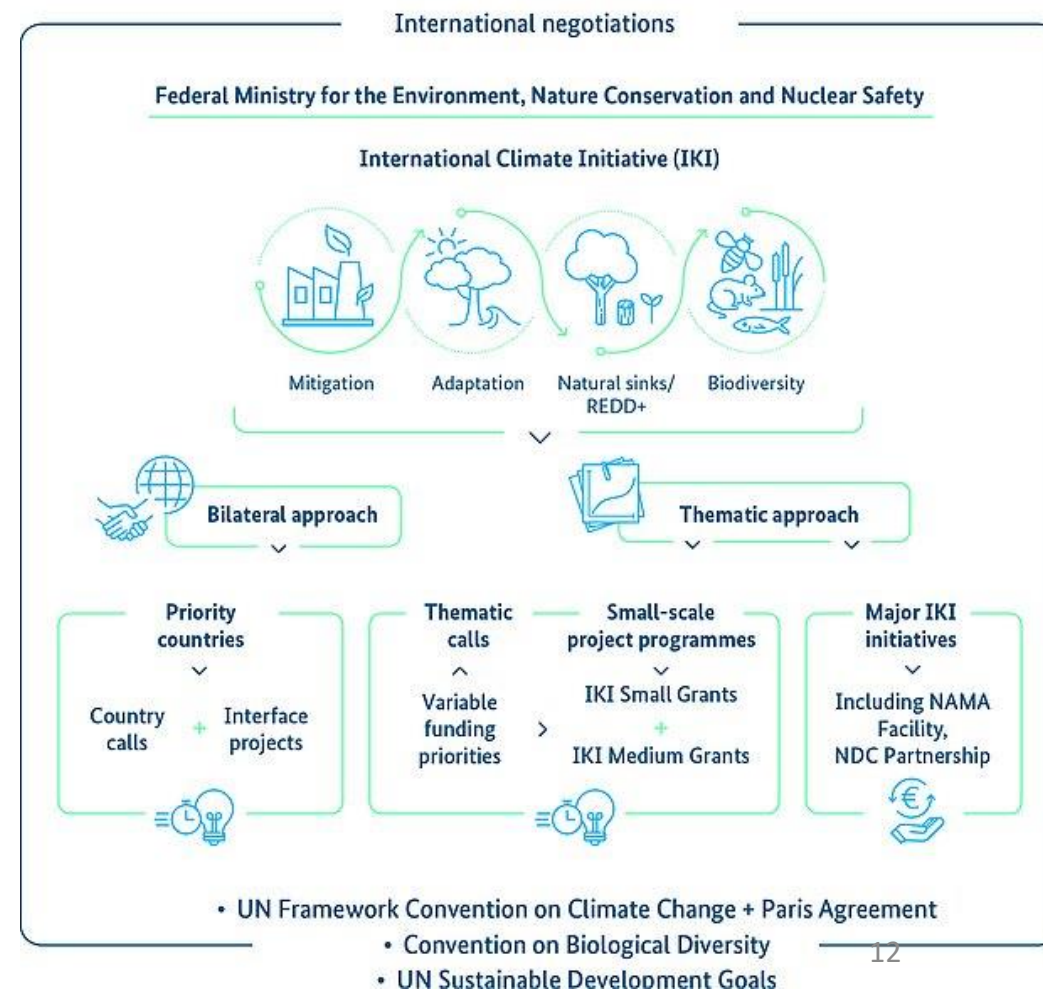

Bundesministerium
für Umwelt, Naturschutz
und nukleare Sicherheit

IKI
INTERNATIONALE
KLIMASCHUTZINITIATIVE

IKI in an international context

Уур амьсгалын санхүүжилт: Олон талт хөгжлийн банкууд

Asian Development Bank

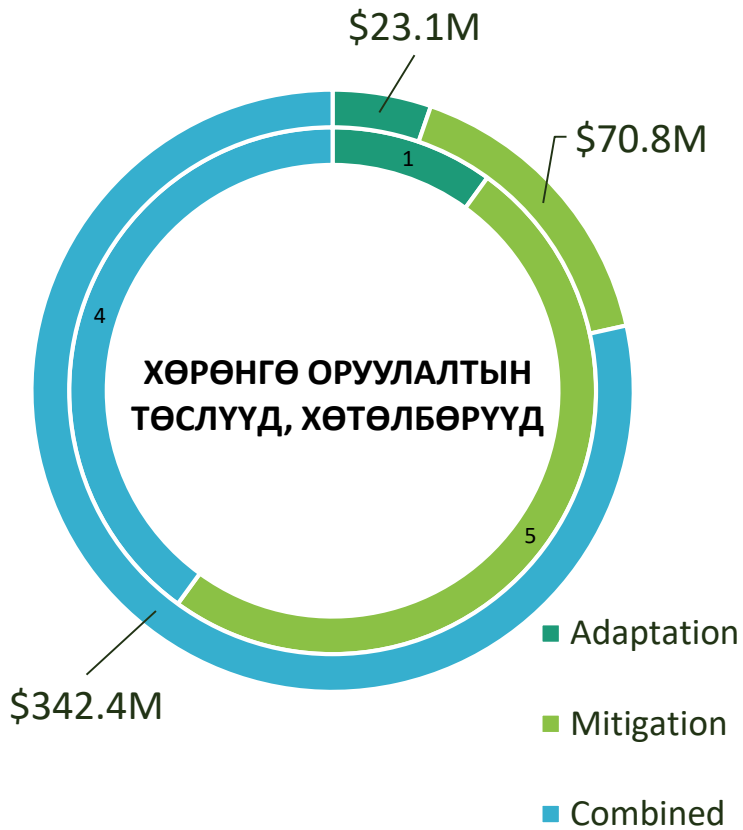
Азийн хөгжлийн банк: нийт санхүүжилтийн 75%-ийг уур амьсгалын салбарт оруулах, 2030 он гэхэд өөрийн уур амьсгалын санхүүжилтийг 80 тэрбум ам.долларт хүргэх зорилтыг дэвшүүлсэн.

<https://data.adb.org/dataset/climate-change-financing-ADB>

Но.	Төслийн нэр	Санхүүжилт, сая ам.доллар	Төрөл
1	Ulaanbaatar Community Food Waste Recycling Project	3.199694	Grant
2	Community Vegetable Farming for Livelihood Improvement - Additional Financing	0.5	Grant
3	Vegetable Production and Irrigated Agriculture Project	46.25	Loan
	Vegetable Production and Irrigated Agriculture Project		Grant
4	First Utility-Scale Energy Storage Project	114.95	Loan
	First Utility-Scale Energy Storage Project		Grant
5	Ulaanbaatar Urban Services and Ger Areas Development Investment Program - Tranche 3	114.2	Loan
6	Developing the Economic Cooperation Zone Project	35.76	Loan
7	Improved Decision-Making for Climate Resilient Development in Asia and the Pacific	2.15	Technical assistance
8	Supporting Renewable Energy Development	1.3	Technical assistance
	TOTAL	318.3097	

УАНС-ААС МОНГОЛ УЛСАД ХЭРЭГЖҮҮЛЖ БУЙ ТӨСӨЛ ХӨТӨЛБӨР

ACCREDITED ENTITY	PROJECT TITLE	FINANCING AMOUNT	IMPLEMENTATION TIME FRAME AND PROGRESS
XacBank (4 projects)	MSME Business Loan Program for GHG Emission Reduction	20 million USD	2017-2022; under implementation
	Energy Efficient Consumption Loan Programme (SAP)	10 million USD	2019-2029; under implementation
	Renewable Energy Program #1 - Solar	8.65 million USD	2019-2029; under implementation
	Mongolia Green Finance Corporation	26.65 million USD	6 years; has not started yet
Asian Development Bank (2 projects)	Ulaanbaatar Green Affordable Housing and Resilient Urban Renewal Project (AHURP)	145 million USD	2018-2027; under implementation
	Aimags and Soums Green Regional Development Investment Program (ASDIP)	175 million USD	10 years; has not started yet
European Bank for Reconstruction and Development (2 regional programs)	GCF-EBRD SEFF Co-financing Programme: Sustainable Energy Financing Facilities	375 million USD (10 countries)	2018-2033; information update needed
	Green Cities Facility	99 million USD (9 countries)	2019-2034; information update needed
Dutch Entrepreneurial Development Bank (1 regional program)	Climate Investor One	100 million USD (grant) (18 countries)	2019-2039; has not started yet
UNDP (1 project)	Improving Adaptive Capacity and Risk Management of Rural communities in Mongolia	23.1 million USD	2021-2028; under implementation

Mongolia's Country Program Upgrade

Based on the new policies and regulations:

- Mongolia's first NDC (2020)
- Long Term Development Policy, "Vision-2050" (2020)
- Five-Year Guidelines for the Development of Mongolia in 2021-2025 (2020)
- Action Plan of the Government of Mongolia for 2020-2024 (2020)
- Law on Development Policy, Planning and Management (2021)
- New Revival Policy (2021)

Aiming to include concepts submission for GCF-1 & GCF-2:

- GCF 1: Now – 2023
- GCF 2: 2024 – 2027

General approach:

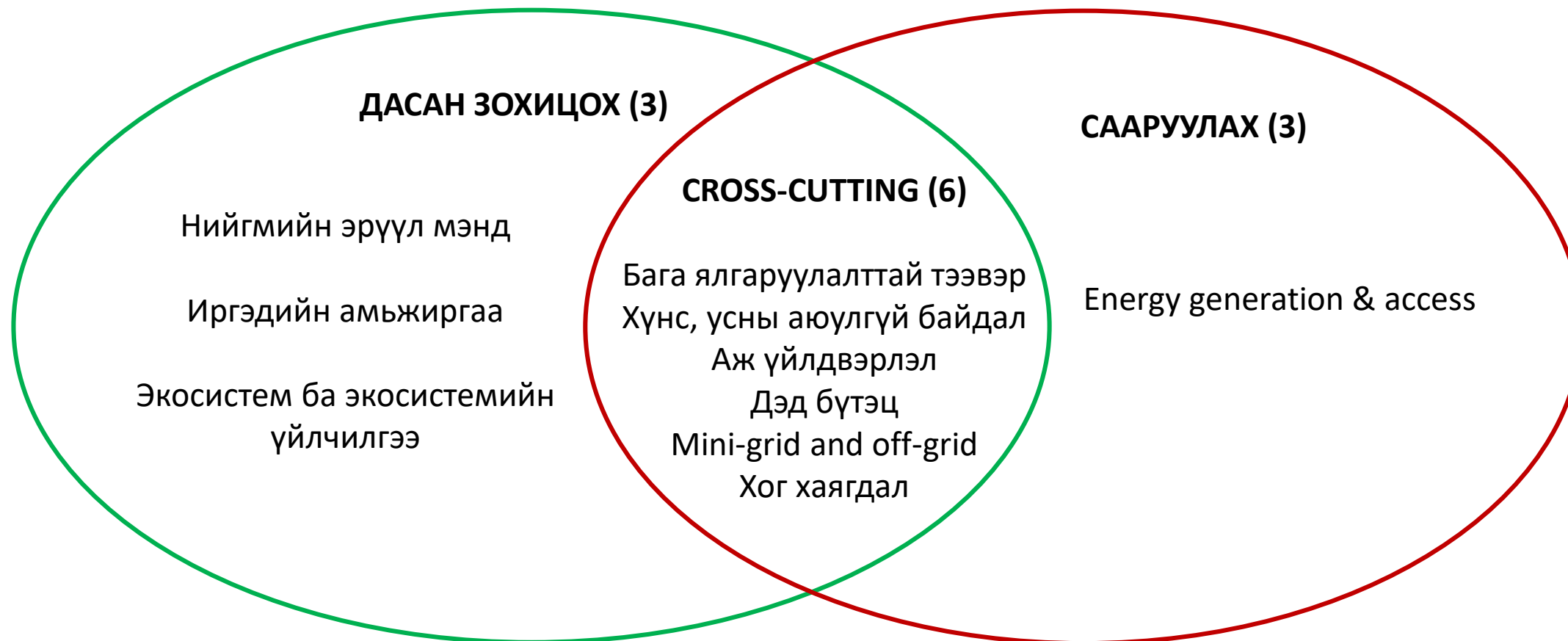
- Multiple sectors & multiple benefits
- New technologies & new approaches
- Innovative collaboration - leveraging private sector, local resources and engagement.

Mongolia is one of the countries that successfully accessed the GCF...

aim for
feasible concepts with
- transformative impacts

МУ, УАНС-тай хамтран ажиллах хөтөлбөр (2022-2027)

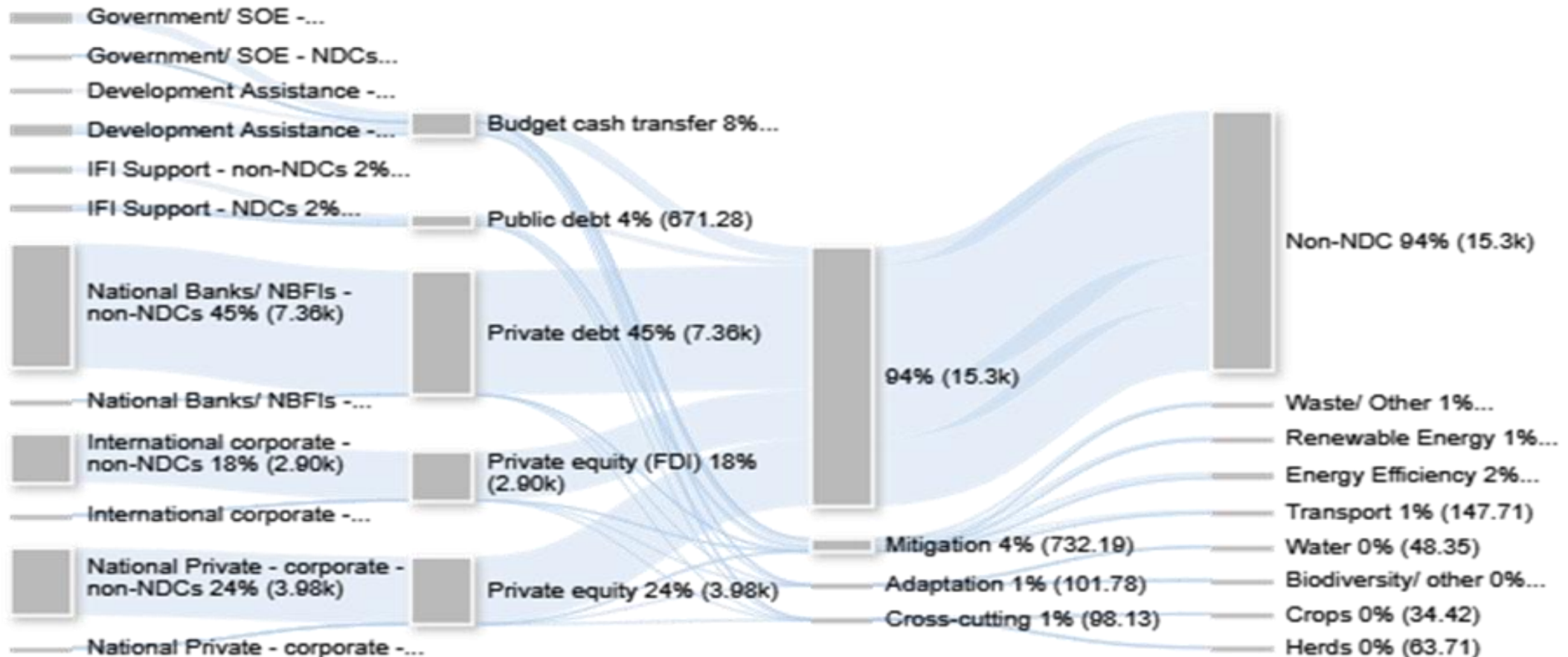

ҮТХН-ийн санхүүжилт

ҮТХН-ийн эх үүсвэрийн урсгал

Ногоон санхүүгийн урсгалын цар хүрээг Санки диаграмаар харуулсан.

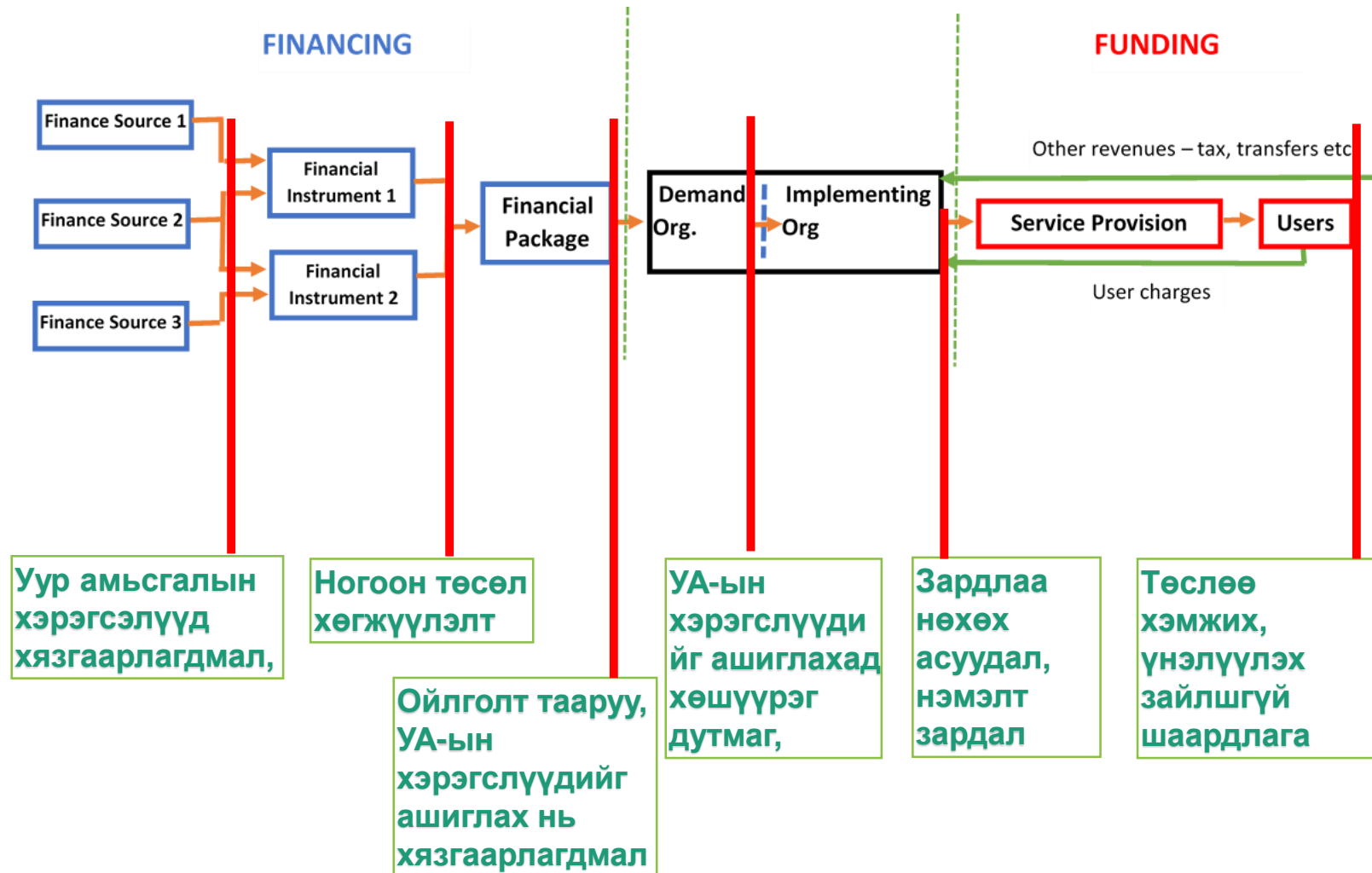
Монголын Үндэсний капитал хөрөнгө оруулалт болон ҮТХН (сая.доллар)

ҮТХН-ийн санхүүгийн орчин-гол салбараар

Санхүүгийн асуудлууд	Салбаруудын тэргүүлэх боломжит эх үүсвэр			Гол бэрхшээлүүд			Нийлүүлэлт талын шийдлүүд (бодлогоо/ хэрэгслүүд)		
	Сэргээгдэх эрчим хүч/Эрчим хүчний хэмнэлт	Тээвэр / Хог хаягдал	ХАА/ Ус/ Биологийн зүйл төрөл	Сэргээгдэх эрчим хүч/Эрчим хүчний хэмнэлт	Тээвэр / Хог хаягдал	ХАА/ Ус/ Биологийн зүйл төрөл	Сэргээгдэх эрчим хүч/Эрчим хүчний хэмнэлт	Тээвэр / Хог хаягдал	ХАА/ Ус/ Биологийн зүйл төрөл
Ногоон санхүүжилтийг идэвхжүүлэх үндэсний тогтолцоо	Шинэ/ өргөтгөсөн эх үүсвэрүүдэд: -ЗГ-ын ногоон бондууд -ОУСБ-ын санхүүжилтийг өргөжүүлэх (өрийн/ эзэмшлийн, ТХХТ) -ОУСБ-ын хөнгөлттэй зээлийг нэмэгдүүлэх -Банк болон ББСБ-ын санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх Нэмэлт институцийн дэмжлэг: -Үндэсний институцийн санхүүжилтийн дэмжлэг -Институцийн чадавхийг сайжруулалтыг санхүүжүүлэх -Ихэнхи Хөгжлийн тусламжийн байгууллагууд санхүүжилтийн боломжтой холбож өгдөг.			Дутагдалтай байдлууд: -Дотоодын төсвийн хэмжээ бага -Гадаад өрийн тааз -Карбон үнэ бүрэн бус/бага -Ногоон хөрөнгө оруулалтын хөшүүрэг дутмаг -Урт хугацаатай бонд байдаггүй -Ногоон бондын тогтолцоо бий болоогүй -Ногоон татвар байхгүй -Таксономогийн хэрэглээ, нарийвчилсан стандарт дутмаг			Дэмжлэг: -Ногоон татвар болон татаас байршуулах -Уур амьсгалын өөрчлөлтийн төслүүдэд зориулж олгох өрийн хэрэгсэл -Карбон татварыг илүү хөгжүүлэх -Монгол Банк макро ЭЗийн бүтцэд уур амьсгалын өөрчлөлттэй холбоотойгоор үнэлгээ хийх -ОУСБ-ууд урт хугацааны төгрөгийн бонд гаргахад дэмжих -ОУСК болон ОУСБ-ууд ногоон бонд гаргахад дэмжлэг үзүүлэх -Ногоон татварын орлогыг зорилтот төсөлд зөвхөн зарцуулах журам -Стандартуудыг бий болгож макро төвшин болон бусад бодлогын тогтоолцоондоо ашиглаж хэвших -ББСБ-уудыг ногоон санхүүжилт рүү татаж оруулах, чадавхийг нь дэмжих		

Тулгарч буй хүндрэл бэрхшээлүүд

Цаашдын боломжууд

Эх үүсвэрүүд

Засгийн газар

*Харьяа яамд
Хөгжлийн банк*

Албан хөгжлийн туслалцаа

*2 талт байгууллага, ОУ-ын
санхүүгийн байгууллагууд*

Хувийн сектор & Ашгийн төлөөх эх үүсвэрүүд

*Арилжааны банкууд
Эзэмшлийн болон өрийн эх үүсвэрүүд
Тэтгэвэр/Даатгалын эх үүсвэрүүд
Эрсдлийг бууруулах/ Даатгал*

Бусад

*Хандив,
Crowd funding*

Хэрэгсэлүүд/ Механизмууд

Бонд гаргах
Компанийн, төслийн
ногоон, уур
амьсгалын бондууд

Зээл
Хөнгөлттэй, төрийн
болон төрийн
бус зээлүүд

Тусламжууд

Эрсдэл багасгах
Даатгал, батлан
даалт

Шууд хөрөнгө
оруулалт

Шууд татвар

Үйлч/үнэ

Газарт суурилсан сх-т

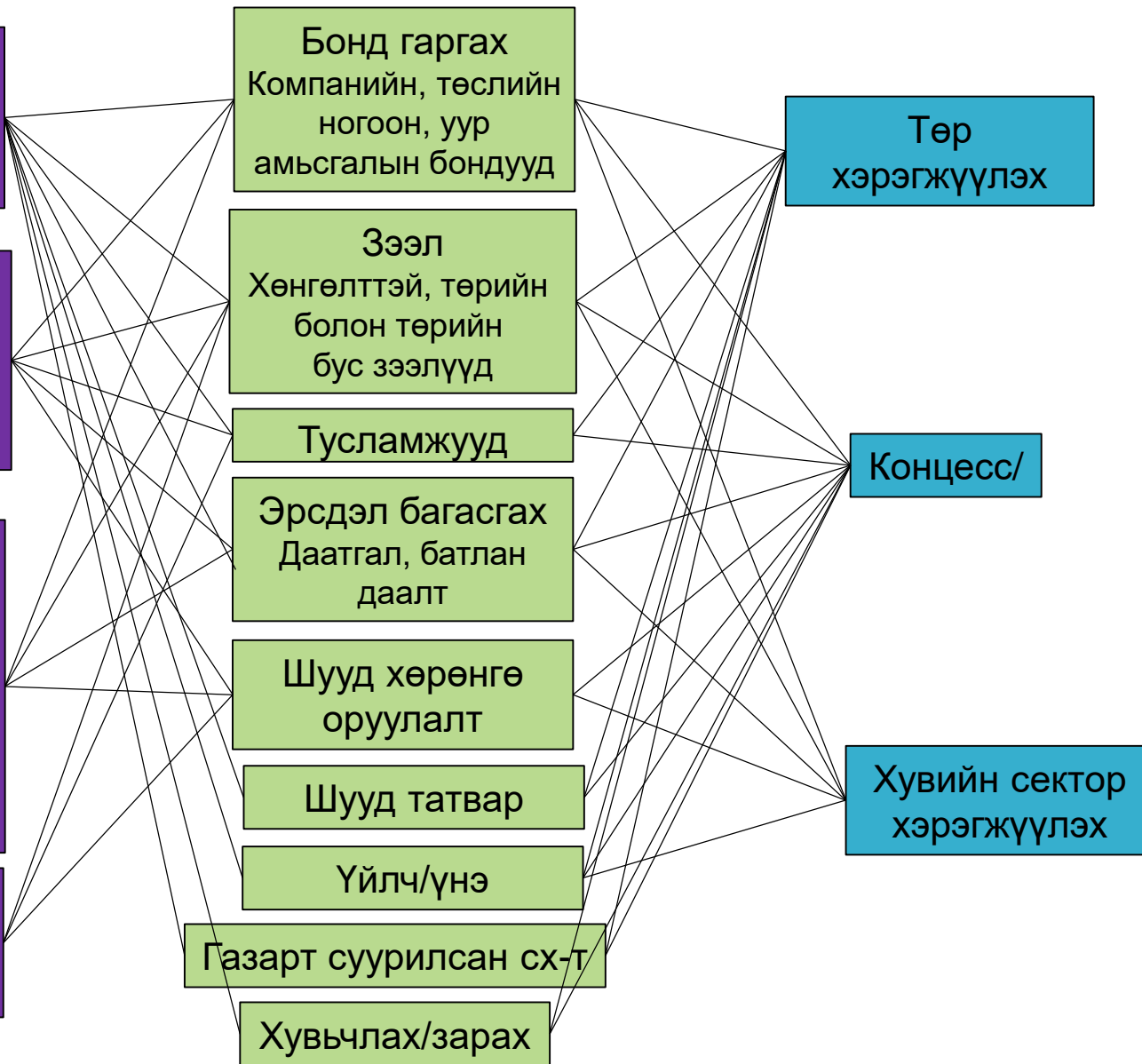
Хувьчлах/зарах

Төслийн төрөл

Төр
хэрэгжүүлэх

Концесс/

Хувийн сектор
хэрэгжүүлэх

Дүгнэлт/Зөвлөмж

- Холбогдох талуудыг чадавхижуулах *(ангилал зүйн салбаруудын стандартыг боловсруулах, санхүүгийн салбар болон төслийн спонсор ялангуяа ЗГ-ын агентлагуудтай хамтран зохион байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх)*
- Төлөвлөлт, төсвийн тогтолцоо, ногоон худалдан авалтын бодлогод ногоон ангилал зүй /ҮТХН-ийн бүтцийг ашиглан MRV системийг хэрэгжүүлэх *(бүх зохицуулах агентлагуудад нэвтрүүлэх)*
- МНСК-ийн үйл ажиллагааны цар хүрээг тэлэх, төсөл хөгжүүлэх, оролцогчдын тоог тэлэхэд нь ОУСБ-аас дэмжлэг авах *(ЖДҮ болон өрхүүдэд зээл олгох)*
- Сэргээгдэх эрчим хүч болон тээврийн салбарт том төслүүдэд анхаарч олон талт ногоон төслийн хөгжүүлэлтэд ОУСБ-аас дэмжлэг хүсэх *(Хөгжлийн банк)*
- Хувийн хэвшлийн оролцоог дэмжсэн бүтцийг ажиллуулах
- Урт хугацаат бондын эх үүсвэр, дахин санхүүжилтийн механизмыг ашиглан Монголын хөрөнгийн зах зээл болон ногоон санхүүжилтийг дэмжих
- Уур амьсгалын хөрөнгө оруулалтуудыг удирдаж хэрэгжүүлдэг байгууллагууд хөгжлийн тусламжийн байгууллагуудаас чадавхийг сайжруулах дэмжлэг авах